

GreCsó Krisztián

ACHILLES-ÍN

Az udvarban két romos kemence és egy bográcshely őrizte aprófával, kormos lánckarikákkal, hamuval és porral a régi sütések-főzések buborékos nevetéseit, a túl hangos együttléteket és a kiosonó párok tekintetét, ahogy még egyszer visszapillantottak a lichhof világítóaknájába, mielőtt lemerészkedtek a Körös-part füzesei közé, oldani egymás baján. Az udvarnak, természetesen, egyetlen kijárata volt, a kocsmán keresztül, de mintha csak a fizetés előli menekülés lehetőségére akarnák fölhívni a figyelmet: körben a leomló falak mögött már jól látszottak a szomszédos kertek, balról egy csalános bozót, egy folyondárral benőtt vályograkás, ami inkább volt már sárhalom, mint házmaradék, középen meg egy gondozott konyhakert: répa és karalábé, kecses és gyöngye szárú, hullámzó sorú újhagyma. A harmadik körnél voltak, a sör habja együtt nőtt a kedvvel. Sötétedett; erősödött a tücsökciripelés, a biliárd- és a csocsóasztal felől kihallatszó zajok, csattogások, csörgések zavaróan fölhangosodtak, a csontgolyó percenként pattogott végig az emelet fekete-fehér kockakövén. Balera bácsin zakó volt, mint mindig, és egy gesztenyébe húzott *Alfos* nyakkendő, aminek az anyaga már kezdte megszokni a rákényszerített cserkészkes módit. Balera Iván, a költő, nem először hozta magával Szerezzvai Jocót, mi több, a fiatalember Balera bácsi oldalán már többször megérezte a sör által okozott bódultságot is, és olyankor – kényszerhelyzet – mindig a művész úrnál aludt, meg ne érezzék rajta otthon az ital fanyar és savanyú szagát. Inkább a bolhaportól, macskahúgytól és muskátliktól bűzlő előszobában forgolódott egész éjjel, egy Trabant-üléshuzattal takarózva. De még mindig inkább ez, minthogy eltiltsák az öregtől, és akkor elmúljék a varázs: hogy Balera Iván, a költő, a művész, az egész városban csak ővele beszélget el komolyan, sőt a boltba is csak vele hajlandó elszélni tejért, hipóért meg sörért („más, fiam, hagyjad, nem kell”); és hiába jönnek hozzá fővárosi irodalmárok, költők, írók és szerkesztők, őket csak elzavarja tejért, szódaért meg kenyérért a boltba, és utána esetleg az ágyához ülhetnek. De Szerezzvai Jocóval, és csakis egyedül vele, ké-

pes átbeszélni az egész éjszakát, csúsznak el a mondatok egymáson meg maguk alatt, az egyik hidat emel a másiknak, ahogy a Balera bácsi gondolata megkapaszkodik, akár a szőlőkar, és mikor Balera bácsi a mondat legtetejére ér, olyankor már majdnem ordít, ahogy a szimfonikus zenekarok is ki szoktak törni a jármukból: a hátsó sorban verni kezdi a dobos is az üstöt, meg beborul a égkek függöny mögé a hárfa; és ezt Balera bácsi mondani is szokta Jocónak, hogy az ő beszéde nemcsak retorika, hanem egy nagyzenekari mű is, és minden csak az egész kocsmá a picsába, ha nem tudják, hogy vannak *forte* részek, nem mindig csak *pianóban* jár az agy, és aki azt is csak elzümög, amit *forte*-ben kellett volna mondania, az inkább ne is mondott volna semmit, mert a beszéd az olyan, mint a lágy tojás, föl szakad, és aztán már nem lehet visszaragasztani, ami egyszer már elhangzott, azt nem lehet kimondani még egyszer, bizony, üvölti erős *forte*-ben Balera bácsi szinte minden alkalommal, mert erre, hogy ami fontos, azt csak egyszer lehet elmondani az életben, minden alkalommal kitér, és Jocó majd kiugrik a bőréből ilyenkor, mert érzi, hogy a *forte*-k közelebb hozzák egymáshoz őket, igenis, akkor jó nekik, mikor zeng a nagy zenekar, és még a deszkák is megütnek egy magas Á-t a nagy hangzavarban, a karmester meg magánkívül tombol az emelvényen, és ki lenne más a karmester, mint Balera bácsi maga, a költő és előadóművész. Szerezvai Jocó, aki különben a helyi vízügyi középiskola tanulója, méghozzá az elit magasépítő osztályba jár, az egyetlen lény a városban, pókokat, sünöket, lárvákat is beleszámítva, aki közel érezheti magát Balera Ivánhoz, a város költőjéhez, akinél nincsen híresebb ember a városban, és akinél nagyobb művészre nem is emlékeznek azok, akik most élnek. Szerezvai Jocó ilyenkor, mikor látja, ahogy a nagy lendülettől Balera bácsi gallériájának vályújából hullik az egész nap összegyűlt morzsa, és látja mélybe fordulni a lilahagyma-darabkákat, egyszerűen nem hiszi el, amit az édesapja, idősebb Szerezvai József állít. Egy ilyen embert, mint Balera bácsi nem hívhattak azelőtt úgy, hogy Balog, és még csak nem is Iván, hanem Pista. A Jocó édesapja azt is szokta mondani, hogy Balera bácsi azelőtt, hogy költő lett volna, segédmunkás volt, mielőtt ki tudja milyen megfontolásból el nem kezdtek neki mindenféle fővárosi lapok fizetni azért, hogy körmölget a naplementéről, a polgármester fiatalka lányáról, a városi színjátzó körről meg valami Márai nevű ürgéről is, aki egyszer, a tizenhetedik levél után, végre válaszolt neki, és akkor Balera bácsi három hétig nem józanodott ki, lepisált minden parko-

ló autót, mondván, ez a teremtet világ az övé, kié másé lenne, ha nem azé, akinek még Márai is írt, és azok a szaladgáló bádogdobozok meg csak hadd jelöljék ki neki a területét, hadd keresztezzék egymás útját, mert egy végtelen birodalom önmagában kezdődik és ott is végződik; képzeld csak el, mondta akkoriban Jocónak, micsoda pókháló, labirintus, illatfolyosó jelzi már az én teremtet birodalmam, amibe se bemenni, se onnan kijönni nem lehet. Aztán, sajnos, a gázos Veres Pista három tenyeres sallerral jutalmazta a birodalomépítést, és ahogy Balera bácsi elpanaszolta Jocónak másnap, állítólag azt mondta, köpje csak körbe a köztársaságát, ahogy a vészőíiek, de ha még egyszer lehugyozza az ő Daciáját, annak nem lesz jó vége. Jócó akkor nagyon sajnálta Balera bácsit, és egy kicsit félt is, mert őt még sohasem ütötték meg, nem tudta elképzelni, milyen lehet az, ha valami erősen nekiszalad az ember fejének, és bármennyire is fiatal volt, abban azért már ő sem bízott, hogy ez az állapot végleges maradhat, még akkor sem, ha ő, esküszik az élő Istenre, a másfél mázsás gázossal kötözködni nem fog. Sötétedett. Balera bácsi csak igazgatta az *Alfos* nyakkendőjét, és nem szólt, egyik pillanatról a másikra megpihent a zenekar, láthatóan nem volt kedve mondani semmit. Jócó meg csak remegett a pad alatt, egyre nagyobbakat kortyolt a söréből. A kerthelyiségben szaporodott a vendégsereg. Akár vörösborban a narancsszörp, szépen lassan oldódott az estébe a nappal. Nincsen a költőnél érzékletlenebb fajta, mondta hirtelen Balera bácsi, és hűrvékony csíkokban könnyezni kezdett, még az arcát fölhasító vastag ráncok sem tudták cseppé hizlalni a keskeny patakokat. Node, kezdte volna Jócó, tiltakozni akart, mert ő ugyan személyesen nem ismert egyetlen költőt sem Balera Ivánon kívül, de tudta, hogy a költők látják, ahogy lebbenti a szoknyát a szél, és mord kültelken laknak, hol a füst szárnyal, szóval ők nem lehetnek érzékletlenek, ők nagyon is a mindenki másnak a lelkei... Lehetne ezen vitatkozni is akár, vágott közbe Balera bácsi, mintha csak kitalálta volna, mit akar mondani Jócó, de nem érdemes. Tudod, fiam, beül a költő valami csehóba, mondjuk ide, a Gólyába veled, mindegy milyen híres, és egyáltalán az is, hogy írt-e már neki Márai vagy nem, minden mindegy, csak beül a költő, jó vagy rossz, egykútya, azzal a szándékkal, hogy jól érezze magát végre: lehúljön, és akkor azzal párhuzamosan – fiatal vagy, de talán már te is tudod, miként van ez – föl is melegedjék. Mert ha más nem, ennyi pozitívumot elmondhatok neked a költők lelkéről: tudják magukról, milyenek. Ismerik a méreteiket, alakjukat,

szagukat, állagukat, és azt is tudják, hogy ők már csak ilyenek: amikor hűlnek, akkor melegszenek is. Az enyém is ilyen, bizonygatta Balera bácsi. Jocó egyszerre úgy érezte, fázik. A hirtelen jött tavaszban még csípősek és mogorvák voltak az esték; nem hoztam kabátot, jelentette be Jocó, de meg is bánta rögtön, mert tudta, hogy Balera bácsi nem szereti, ha másról beszél, mikor a költészetről van szó, mert az olyan, akárha bekapcsolná a magnót, mikor a nagyzenekar szól, akárha nem is törődne vele, hogy most a háttérben belépett a második hegedű, és az első meg fájdalmasan sír, ugrál a mélyből a magasba és vissza megint (mert ilyen az, ha a költészetről beszél egy halandó), szóval ha Jocó valami butasággal eltereli a szót, az olyan, mintha ügyet sem vetne rá, hogy a költészet afféle dolog, amit alig lehet ép ésszel elviselni, és hogy a koncertmester minden pillanatban megadja a kegyelmet: beránt, behúz, beletép, mert a költészet az nem más, mint a kegyelem behúzása, berántása. Jocókám, értsed már meg a lényegét, drága szívem – szokta mondani Balera bácsi. De most Balera Iván költő még erre az eltévelyedésre sem reagált, csak folytatta, hogy a költő lelke olyan, akárha olajradiátor vagy infrásugaras melegítő lámpa lenne az oldalasok, kolbászkák, vizenyős aljú zsömlék és menthetetlenül száraz pizzaszletek fölött; semmi kecsap, hagyma, vér, pedig, Istenem, a költő lelke is csak a vérben kellene hogy lakjon, Jocókám, és mégsem. Nincsen a költőnél érzékenyebb fajta! Ugyanis a költő lelke nem a vérben lakik, mint minden más emberé: a politizáló-pedofil megyéspüspöké éppúgy, mint az olajszóktató kisiparosé, nem, a költőé nem ott lakik, Jocókám, az nem. Szerezzai Jocó nem értette, miért beszél így Balera bácsi, mikor anynyi szépet szokott mondani a költészetről, és ahogy legutóbb a Pedróban is mondta, mikor elbukta az összes honoráriumát kártyán, a költészet sohasem pihen, mindig megénekelődik valami olyan is, ami abban a pillanatban *teljesen új*, és még sohasem volt addig, mert a nyelv, maga is művész, úgy viszi a csellószólamot előre, hogy szinte szégyenben maradnak a rezések, ahogy a nyelv zümmög, simul és vastagodik a háttérben, az minden másnál fontosabb, hiába hogy rezésekből áll a világ, meg hiába az az ökörség, hogy mindenből anynyi van, amennyi látszik, mikor aki él, az hallja: a költészet ennél több, és nem hagyja magát. Igaz, galádul kinevették akkor Balera bácsit a többiek, és ez Jocót gyomron vágta, mert megértette, mennyire süketek egy művész szavaira az emberek, hiszen még ő is megértette, hogy nem arról volt szó egyszerűen, hogy Balera bácsinak, hiába volt két hete

egész oldalon az Élet és Irodalomban, egy büdös vasa sincsen. Tényleg elvesztette mindenét, de nem ez a lényeg. Cseperegni kezdett az eső, amitől Jocó még inkább úgy érezte, hogy hiába keresi a költészet fertőző tüzeit, ami eddig mindig ott volt Balera bácsi szemében, nem találja, és egyáltalán nem meglepő, hogy arról beszél: a költő lelke az bizony a boka mögött lakik, mert a költő lelke nem vér, hanem egy száraz dolog, méghozzá Achilles-ín, és vágja a cipő, minden lépés kínozza, egészen attól kezdve, hogy legelőbb föltápáskodik a járókában a csörgők, harapók és taknyos cuclik közül. Ide figyelj, Jocókám, szorította meg Balera bácsi a fiú vállát. A költő lelke egy Achilles-ín. És minden tyúkszeme, bibircsókja azon van a világnak! Aztán meg mondom neked, amikor melepszik, akkor hűl. A költő, fiacskám, úgy tesz egy átlagos kocsmai estén, akárha ő is valóságos ember lenne, láthatod, itt a Gólyában is köszönetek az embereknek, megszorítom Sanyi bátyád repedt csontú kezét, a mutatóujjánál el is van az törve, szerintem, ezért még jobban rászorítok, megérdemli, ő cinkelte meg a lapokat a Pedróban, szóval játszom itten az egyszerű embert, én, Balera Iván, a művész, mintha nekem is afféle akadályaim, elakadásaim lennének a kongó hétköznapiakban, mint bárki másnak. Érted, Jocókám, ha találkozom az apáddal, a vízvezeték-szerelőre panaszkozom, meg a szippantásra, esetleg arról beszélek, hogy kialszik az őrláng. Jocó erre egyáltalán nem így emlékezett. Idősebb Szerezvai József éppen azért nem szeretett találkozni Balera bácsival, mert az sohasem beszélt olyasmiről, aminek füle és farka is van, meg lehet fogni, ragadni lehet rajta egyet, fúrni, faragni, harapni és mindekelőtt *használni* lehet, hanem mindig csak valami könyvből szeretett idézni, hogy az a sor ott, Józsikám, megígérted, hogy elolvasod, édes Istenem, de mekkora csoda, és idősebb Szerezvai József ilyenkor feszengett, nemcsak azért, mert csökkent értelműnek, tájékozatlannak és szomorúnak érezte magát, hanem mert úgy tűnt neki, hogy Balogh Pista is csak *úgy tesz*, mintha tényleg érdekelné, mi a hétnehézség van amögött az emlegetett sor mögött, csak úgy csinál, mintha szerinte valójában fontos lehetne egy fortyogó gondolat. Fontosabb, mint a valóság. Idősebb Szerezvai szerint Balera Iván számára tökéletesen érdektelen, miről van az írásokban szó, van-e ott tapintható valami, mondanivaló, muníció, löket, akármi, csak maga a szövegelés érdekli Balerát, meg hogy *terméke* legyen, akárcsak a cipésznek, bognárnak, kertésznek. A *termék* érdekli, semmi más. Mégsem kezdett el esni. Jocó magán érezte a kisonó párok tekintetét, ahogy

még egyszer visszapillantottak a lichthof világítóaknájába, mielőtt elosontak a Körös-part füzesei közé, türelmetlenül és kiszolgáltatottan, már a Gólya ajtajában markolva egymás lágyékát. Balera bácsi egészen közel hajolt Jocóhoz. Fiaskám, hazudok, nem is ez a baj. Már-mint hogy én megjátszom magam, álruhába öltözöm, és süllyedő dolgokról beszélek. Ez nem baj. De az igen, hogy amikor végre megérinthetnék valamit, akkor sem érintek meg semmit, hiába olvasok, beszélek, hallgatok, engem sohasem érdekel semmi más, csak a mondat íve, suhogása, szellőzése, semmi más, esetleg, ha valami komolyan kikerülhetetlent olvasok, akkor az eszembe jut, miként lehetne hasonló huzatot csinálni észrevétlenül. Nem számít, mi van benne, fiam. Nincsen a költőnél érzékletlenebb fajta! Saját szagát sem érzi. Ha nem lennél ilyen fiatal, és értenél ilyesmihez, látnád, hogy a költőnek nemcsak az nem fontos, mi van a versecske mögött, hanem az sem, hogy mi van a valóság kenetteljes ügyei mögött. Jocókám, miközben odanézek, csak úgy teszek, mintha látnék valamit, de igazából mondatokat látok, kileshető, kiszívható, elcsaklizható szavakat. Odabenn leesett egy csontgolyó. Az udvar két romos kemencéje és a bográcshely, akárha vissza akarnák verni a benti zajokat, felelgetni kezdtek: a recsegő aprófa és a szélről meg-megcsörrenő kormos bográcslánc olyan határozottan emelkedett ki az udvar susmorgásból, mintha tényleg a régi sütések-főzések buborékos nevetései adnák erejét. Ez engem a legkevésbé sem érdekel, üvöltötte Balera bácsi, szarom le, mi van mögöttük. Nekem, költőnek az elvágná az Achilles-inamat! Talán elhiszed, Jocókám, de én azt egyszerűen nem bírnám el. Tudod miért, Jocókám, mert a költő csak egy imitátor, és az imitátornak ez a sorsa: amint beleéli magát a szerepbe, dilettáns. Csak tudod, fiam, az a baj, hogy a költő nem tud lejönni a színpadról: mert akkor elszakad az a fránya inacska; reccsen a lépés, és kész. Annyi. Látnod, iszok, kártyázom, vezényellek, rágom a perecet, szotyolát köpködök napszámra. Jocónak az apja dühtől eltorzult arca jutott eszébe, az az elkeseredett, megcsalt, eltörött arc, amelyik akkor rajzolódt ki, mikor idősebb Szerezvai József fölfogta, hogy a fia, minden szándéka ellenére, ellentmond neki, és semmibe veszi a szavát, pedig ő biztos benne, hogy Balog Pistát tényleg nem érdekli, hogy mi van a mögött, amit olvas. Megnyugodott és megkönnyebbült. Látja rajtam, akinek van szeme, hogy áruló vagyok, üvöltötte Balera Iván költő. A költő lelke Achilles-ín, megmondtam, én, fiam, megmondtam nincsen érzékletlenebb fajta nálam, a költő a felszín szolgálja, akár

az ördög! Szerezvai Jocó megint az apjára gondolt, sajnálta az öregget. Mert eddig az estig, ha nem is vallotta be még magának sem, tényleg voltak kételyei; neki is. De most már biztosan tudta, hogy igaza van.

(Hírel, 2002/6.)